

база вже комп'ютеризованих шкіл застаріла і не відповідає сучасним вимогам; існує проблема недостатнього інтегрування наявних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі [2].

Висновок. Проаналізувавши досвід країн зарубіжжя щодо інформатизації освіти, зазначимо, що усвідомлення керівниками держави та її громадянами необхідності якнайшвидшого відтворення досвіду глобальної технологізації передових країн зумовить загальне підвищення якості освіти України.

Окресливши сучасні тенденції інформатизації освіти України, очевидним розглядаємо факт, що трансформація системи освіти загалом сприятиме позитивним перетворенням у всіх сферах суспільного життя громадян. Отож, перспективи подальших наукових досліджень убачаємо в аналізі міжнародних тенденцій інформатизації освіти країн членів Європейського Союзу та Японії, як фактора підвищення якості освіти і в Україні.

1. Агайчева А. Деякі особливості розвитку дистанційної освіти Швеції/ А. Агайчева, Бухкало С./ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Інноваційні%20дослідження%20у%20наукових%20роботах%20студентів/2013/55/Деякі%20особливості%20розвитку%20дистанційної%20освіти%20Швеції.pdf
2. В Україні на 1 комп'ютер – 28 школярів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dity.peredusim.kiev.ua/news/events/612-v-ukrajini-na-1-kompjuter-28-shkoljariv.html>
3. Веркалець М. Особливості навчального процесу сільської школи І ступеня в умовах інформатизації освітнього простору: до аналізу проблеми/ М. Веркалець // Освітній простір України. – Івано-Франківськ. – 2014. – Випуск 3. – 48 с.
4. Доповідь про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2013–2014 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dkni.gov.ua/sites/default/files/stan_informatyzacii_20132.pdf
5. Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98 “Про концепцію Національної програми інформатизації”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>
6. Особливості інформаційної політики Японії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/9177/
7. Павлюк Р. Сучасні стратегії інформатизації навчально-виховного процесу початкової школи/ Р. Павлюк/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_PNR_2010/Pedagogica/70281.doc.html
8. Процька С. Дослідження проблеми інформатизації освіти у теорії і практиці країн зарубіжжя/ С. Процька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/1906/1/Procka_GI_konf.pdf

The article is devoted to issue of informatization of education. It analyzes experience of foreign countries in solving using the Information and Communication Technology (ICT) in the educational process. It outlines modern tendencies of informatization of education in Ukraine.

Key words: *informatization of education, Information and Communication Technology (ICT), information environment.*

УДК 371.39 : 371.3
ББК 74.202.5

Тетяна Кудярьська

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРШІ КРОКИ

У статті висвітлено проблему необхідності навчання дітей з особливими потребами; визначено завдання, які стоять перед педагогами для забезпечення єдиного

освітньо-корекційного простору та доцільність використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з метою покращення сприймання ними інформації.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивне навчання, спеціальна освіта, діти з особливими освітніми потребами, корекція, превентивні заходи, корекційно-розвивальна робота.

Постановка проблеми. Реформи в освіті відкрили шлях й реформі в спеціальній освіті дітей з особливими потребами. Суспільство складається з різних категорій маленьких громадян, певна частина з яких має проблеми в розвитку, зі здоров'ям. І, на жаль, характерною рисою сьогодення є тенденція до зростання кількості дітей, які потребують соціальної адаптації, корекційно-реабілітаційної допомоги, а це в свою чергу передбачає зміни стилю діяльності педагогічних установ, педагогів, перепідготовку педагогічних кадрів та пошук нових методик навчання дітей.

Конституція України, Закон України "Про освіту" гарантують усім право на освіту, а отже, і можливість реалізувати це право в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Діти з особливими освітніми потребами мають право задовольнити свої потреби так само, як і всі інші члени суспільства. Ці принципи закріплені низкою правових актів. На сьогодні діти з певними відхиленнями в розвитку здобувають освіту в спеціальних навчальних закладах або закладах комбінованого типу – спеціальних садках (групах), школах-інтернатах. У Канаді, США, Європі, інших державах накопичений значний досвід щодо залучення дітей з особливими потребами до навчання в найближчих за місцем проживання навчальних закладах загального типу. Визнано, що діти в таких умовах краще адаптуються до навколишнього середовища, оволодівають соціальними навичками, відчувають себе самостійними, потрібними суспільству.

Все частіше ми чуємо і починаємо вживати новий термін "інклюзивна освіта", хоч педагоги і батьки ще недостатньо обізнані з такою альтернативною формою навчання, яка передбачає особистісно-орієнтовані підходи, методи навчання для кожної дитини, враховуючи її особливості, здібності, психофізичні порушення. Перші експериментальні кроки по запровадженню альтернативної форми навчання дітей з особливими потребами вже зроблені. Це кроки до інклюзивної освіти – інноваційної моделі навчання, забезпечення рівного доступу до якісної освіти, включення дітей з особливими потребами в масову школу (клас), дитячий садок (групу).

Інклюзивне навчання передусім передбачає:

- перебування дитини з певними порушеннями в масовому загальноосвітньому класі (чи в масовій дошкільній групі), оволодіння знаннями, вміннями та навичками нарівні зі здоровими однолітками;
- соціально-медико-педагогічний супровід дітей;
- забезпечення належних умов для навчання, виховання, корекційно-компенсаторної роботи (матеріально-технічне, кадрове, фінансове забезпечення) тощо.

Важливим для педагогів (вихователів, вчителя початкових класів, вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога, практичного психолога, соціального педагога), як на початковому етапі, так і впродовж всього навчання дітей з особливими освітніми потребами є наступні завдання:

- визначення пріоритетних корекційних, навчальних, виховних завдань, напрямів роботи;

- розробка індивідуальних корекційно-компенсаторних планів роботи для кожної дитини з урахуванням нозологій (порушень мовлення, слуху, зору, інтелекту, опорно-рухового апарату);
- адаптація навчальних планів, програмного матеріалу, методів, форм навчання до індивідуальних освітніх потреб дітей з особливими потребами;
- орієнтація на особистісний досвід дитини, пізнавальні можливості конкретної дитини;
- розробка низки прийомів і засобів, які створювали б сприятливі умови для загального розвитку учнів, дошкільників;
- створення умов для соціальної адаптації дітей з особливостями психофізичного розвитку і здорових дітей, здобуття ними соціальних навичок.

Чільне місце в інклюзивній формі навчання займає корекційно-розвивальна робота з дошкільниками та учнями початкових класів, які мають певні порушення психофізичного розвитку, яка реалізується шляхом використання спеціальних методів та форм навчання, технічних засобів, спеціального обладнання. Щоб досягти максимально допустимих результатів роботу слід чітко структурувати за наступними розділами:

- зміст корекційної роботи (за нозологіями);
- взаємодія педагогів з дитиною через різні форми роботи і види діяльності (взаємодоповнення та взаємопідсилення);
- модель взаємодії вчителя-дефектолога (логопеда) з різними інституціями (конференції, круглі-столи, семінари-практикуми, написання статей тощо);
- форми взаємодії між вчителем-дефектологом (логопедом), сім'єю і громадськістю (традиційні та нетрадиційні форми);
- етапи корекції процесів (превентивні заходи, корекція первинного та вторинного дефекту);
- види арт-терапії тощо.

Реалізація такої системи корекційної роботи, спільні дії педагогів, батьків, медиків безсумнівно забезпечать вищу результативність, а ніж викладання традиційним способом. Характерною ознакою корекційно-розвивальної роботи з дітьми є її варіативність. Це викликано тим, що різні діти, залежно від стану ураження тієї чи іншої функції, від рівня збереження аналізаторів, індивідуальних особливостей, фізичних чи розумових порушень мають різні можливості. Вчителем-дефектологом (логопедом), практичним психологом, вихователями та вчителем початкових класів використовуються різні методи і форми корекційного навчання, які передбачають кооперативну роботу дітей у малих групах, у парах, що сприяє здобуттю соціальних навичок, формує почуття товарищескості та взаємної відповідальності. В інклюзивному класі (групі) у дитини з вадами з'являється потреба бути потрібною, що мотивує здобування нових навичок, знань.

Мовленнєво-діяльнісна спрямованість корекційної роботи досить вдало реалізується через ігротерапію, арт-терапію, які успішно використовуються з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення, зору, слуху, затримкою психічного розвитку, ДЦП, розумовою відсталістю як індивідуально, так і з підгрупами, у формі тематичних занять, вправ, ігор, інсценівок, свят, етюдів тощо.

Сучасна арт-педагогіка – педагогічна технологія, досить нова і заснована на інтеграційному застосуванні дії на особу різних видів мистецтва (літератури, музики, образотворчого мистецтва, театру).

Упровадження арт-терапії у навчальний процес дозволяє знімати напруження у дітей. Педагоги відмічають, що включення в хід занять (уроків) моментів театралізації, ігри, музичного супроводу, малювання підвищує ефективність навчального процесу, сприяє кращому засвоєнню знань. За рахунок включення арт-елементів у будь-яке заняття (урок) відбувається встановлення взаємозв'язків емоційних і раціональних моментів, і дитина здатна не лише зрозуміти, але і відчувати те, про що говорить педагог. Наприклад, вивчення правил засобом пісні сприяє розвитку почуття задоволення собою, утвердженні впевненості, яке виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їх розвитку.

Вчителем-дефектологом (логопедом) використовуються різні види арт-терапевтичних методик в залежності від характеру порушень у дітей, компенсаторних можливостей організму, насамперед, центральної нервової системи, характеру і глибини патологічного стану:

- імаготерапія – корекція і розвиток за допомогою образів і театралізації;
- вокалотерапія – корекція співом;
- музикотерапія – корекція через сприйняття музики;
- ізотерапія – корекція за допомогою образотворчого мистецтва;
- бібліотерапія – корекція за допомогою читання;
- казкотерапія – інсценування казок;
- кінезіотерапія – корекція рухами (логопедична, фонетична ритміка).

Упровадження в навчальний процес ігро-терапії та імітації тілом дозволяє педагогу використати терапевтичну дію гри, щоб допомогти дитині перебороти психологічні комплекси і соціальні проблеми. У процесі ігро-терапії дитина розкривається для вираження своїх емоцій, завдяки чому звільняється від напруги, пригнічених відчуттів. Використання різноманітних ігор педагогом створює такі стосунки з дітьми, які сприяють встановленню швидкого контакту – провідного компоненту будь-яких стосунків, допомагає коригувати первинні і вторинні порушення. Між дорослим і дитиною, однолітками виникають стосунки свободи і співробітництва замість стосунків примушення й агресії, що приводить до корекційного ефекту. У корекційній роботі з дітьми варто широко використовувати різні види арт-терапії у поєднанні із іграми (ігровим моментом), оскільки будь-яке порушення у психофізичному, мовленнєвому розвитку негативно впливає на особистість дитини.

Важливим моментом у роботі із дітьми з психофізичними порушеннями є використання методу аудіовізуально-кінестетичного навчання, зокрема навчання грамоти. Принципово важливим з перших кроків формування початкової навички читання є відпрацювання з дітьми правильного набору зорово-слухових і тактильних орієнтирів. Ними є живе і правильне мовлення педагога, яскрава наочність та графічні засоби писемного мовлення – такі як букви, що позначають на письмі голосні і приголосні, м'який знак, апостроф, відстань між словами, наголос, розділові знаки. Якщо ми будемо використовувати тільки слуховий засіб передачі знань і не підкріпимо зоровим і тактильним, очікуваного результату не отримаємо.

Залежність між письмом, тактильним і візуальним сприйманням та впливом кольору на засвоєння класифікації звуків у період навчання письму пояснює “феноменологія сприймання” – це взаємодія тактильного та візуального, яку дослідив Моріс Мерло-Понті. На відміну від решти вчених він звернув увагу на бачення кольорів. Практичне використання кольорів (синій для позначення приголосного і червоний – голосного звуків) допомагає окремим учням, у яких слаборозвинений фонематичний слух, засвоїти класифікацію звуків мовлення.

Таким чином, візуальне і тактильне сприймання не розчленовані. Друкування відповідними кольорами літер сприяє розрізненню голосних і приголосних саме “дотиком” через зір. Ретельно вивчаючи літеру друковану і писану (об’єкт), розглядаючи до дрібниць її елементи, відбувається неначе справжнє втілення невидимих пальців, які спроможні відчуті властивості лише рухаючись поверхнею предмету, аркуша: у стані швидкого “дотику” у поєднанні, такого візуального дотику, вони просто не можуть достатньо відчуті, що і той предмет, буква, склад, слово, на яку ми так мимохідь дивимося, стає об’єктом. Пояснюються такі специфічні ситуації візуального сприймання тим, що простий вимушений погляд на літеру трактується як “дотик” зором не тільки до її форми, розміру, а й до кольору.

Отже, пояснення педагога (словом) поєднуються з тактильним, візуальним і кольором, що дає сигнал провідному аналізатору сприймання і дає миттєвий результат – засвоєння матеріалу ефективніше і міцніше у декілька разів.

Актуальною, цікавою і достатньо ефективною є спільна форма роботи педагогічних працівників – бінарні-уроки, бінарні-заняття вчителя-логопеда з вихователем чи вчителем початкових класів, вчителя-логопеда з практичним психологом, вчителя-логопеда з музичним керівником, практичного психолога з вихователем, практичного психолога з музичним керівником, на яких одночасно реалізуються корекційні, навчальні, виховні завдання. До таких форм роботи корисно залучати батьків, щоб ставали активними учасниками навчально-корекційного процесу.

Не менш важливим аспектом у запровадженні новацій – інклюзивної освіти, є робота з родинами, які мають як здорових дітей, так і дітей з особливими потребами. Частина батьків досить болісно реагує на спільне навчання дітей: хвилює вплив одних дітей на інших, щоб діти не були скривдженими та не починали наслідувати один одного. Доводиться вирішувати соціальні проблеми з сім’ями, надавати повноцінну інформацію про переваги інклюзивної моделі навчання, про структуру дефекту, про важливість соціалізації дітей з вадами та поетапно залучати їх до плідної співпраці. Така робота допоможе налагодити довірливі стосунки з батьками дітей, що укріпить віру сім’ї в успіх інклюзивної моделі навчання.

Але треба й погодитись з тим, що на сьогодні наше суспільство не готове ще до масового запровадження інклюзивної форми навчання через певні перешкоди: недостатнє кадрове забезпечення і готовність до роботи з дітьми, які мають психофізичні порушення, недостатнє фінансування і матеріально-технічне забезпечення, відсутність унормованої доступності і безбар’єрності загальноосвітніх закладів для дітей з особливими потребами тощо.

Перші експериментальні кроки до інклюзивного навчання в нашій країні вже зроблені. Далі – шлях довгий та тернистий. Тому можна процитувати думку Нормана Кунка: “Коли інклюзивне навчання буде повністю опановане, ми зможемо відмовитись від ідеї, що всі діти для того, щоб приносити користь суспільству, повинні бути схожими один на одного. Замість цього ми будемо шукати і підтримувати таланти, властиві всім людям. Ми починаємо розглядати нетипові способи, щоб виховувати корисних членів суспільства, і в процесі цієї роботи ми зможемо дати всім дітям відчуття того, що вони потрібні”.

Висновки:

1. Чільне місце в інклюзивній формі навчання повинна займати корекційно-розвивальна робота з дітьми, які мають певні порушення психофізичного розвитку.

2. Діти з психофізичними порушеннями потребують постійного соціально-медико-педагогічного супроводу впродовж навчання та життя.
3. Система корекційної роботи з дітьми потребує спільних дій педагогів з батьками та громадськістю.
4. В основі навчання дітей із психофізичними порушеннями повинен лежати полісенсорний підхід, тобто поєднання способів наочного, аудіовізуального та кінетичного сприймання матеріалу дітьми.

1. Конвенція про права дитини. // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – № 9. – С.3–25.
2. Бишова Т., Кондратюк О., Мосієнко М. Інноваційні технології в початковій школі. – К.: Шкільний світ. – 2008.
3. Єфремова В. Система роботи з психофізичного розвитку дитини. – Тернопіль, 2007. – 156 с.
4. Кірик М. Арт-терапія як засіб навчання і виховання молодших школярів / Кірик М. – Івано-Франківськ: Гірська школа Українських Карпат [науково-методичний журнал] № 4–5, 2008–2009. – С. 441–445.
5. Ковальчук В. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
6. Ливаренко Л. Особистісно орієнтовані технології у формуванні комунікативних компетентностей. – Дефектолог. – 2007. – № 11, С. 20–23.
7. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. – К., 2001. – 552 с.
8. Петрик Н. Корекційне навчання дітей з особливими потребами. Інноваційні підходи. – Дефектолог. – 2009. – № 1, С.20–22.
9. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К.: Шкільний світ. – 2002.
10. Хімінець В., Кірик М. Інновації в початковій школі. – Тернопіль, 2009. – 308 с.

The problem of the need of education of children with special needs is revealed in the article; it is defined the tasks of educators to provide a common educational and correctional space and expediency of using the innovative technologies in the work with children to improve their perception of information.

Key words: *inclusion, inclusive education, special education, children with special educational needs, correction, preventive measures, correctional and developmental work.*

УДК 372.46 : 81*243
ББК 74.268.1 (Англ.)

Тамара Марчій-Дмитраш

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОХ ШКОЛИ

У статті проаналізовано форми організації навчальної діяльності молодших школярів у процесі вивчення ними іноземної мови за кількістю учасників навчання (індивідуальна, парна, групова, фронтальна) та за зовнішніми характеристиками навчального процесу (урок, гра, гурток, домашня робота тощо). Конкретизовано особливості уроків іноземної мови в початковій школі. Акцентовано на необхідності врахування психологічних особливостей учнів у процесі організації різних форм навчальної діяльності та визначено основні проблеми у процесі взаємодії з ними.

Ключові слова: *навчальна діяльність, форма, іноземна мова, початкова школа, вчитель іноземної мови, молодший школяр, урок, гра, гурток, домашня робота.*